

LitLab Leesclub

Leesclub 105: Waan & werkelijkheid

De menseneter van Tom Hofland

Spelregels

In deze leesclub discussieer je met een groepje van 4 tot 6 lezers over *De menseneter* van Tom Hofland. Je doet dat aan de hand van kaartjes met vragen over de tekst. De leesclub begint met een korte inleiding, die een van de spelers voorleest. Daarna volgen 4 rondes:

1. Ronde 1 bestaat uit 5 quizvragen over de tekst. Een van de spelers leest de vragen voor en alle spelers (inclusief voorlezer) schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na het omdraaien van de laatste vraag verschijnen de juiste antwoorden in beeld. Daarna berekent iedereen zijn score.
2. Ronde 2 is een algemeen vragenrondje over de tekst: de spelers benoemen om de beurt wat ze onduidelijk vonden en proberen samen een antwoord te vinden. Als de grootste onduidelijkheden opgelost zijn, begint ronde 3.
3. Degene met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje van de discussievragen omdraaien van een stapel naar keuze. Hij of zij geeft antwoord op de vraag, waarna de rest mag reageren. Vervolgens kiezen de overige spelers om de beurt een kaartje van een van beide stapels. Als een discussievraag herhaalt wat eerder in het gesprek al aan bod gekomen is, mag de speler die aan de beurt is een volgende kaart omdraaien. Dit gaat zo door totdat alle kaartjes omgedraaid zijn.
4. Aan het einde van de discussie komen de spelers samen tot een oordeel over de tekst. In ronde 4 geven ze een oordeel uitgedrukt in sterren en motiveren zij hun keuze.

Deze leesclub werd ontwikkeld door de redactie van LitLab, een digitaal laboratorium voor literatuuronderzoek op de middelbare school. Ga voor meer lesmateriaal naar www.litlab.nl. Een docentenhandleiding en een didactische verantwoording van deze werkvorm zijn beschikbaar via www.litlab.nl/docenten.

Deze leesclub is gratis beschikbaar onder de Creative Commons licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal'.

Inleiding

‘Maar wie kwaad wil... écht kwaad wil... die moet een systeem ontwerpen. Een systeem waarin de deelnemers elkaar tot op het bot wantrouwen. Waarin ze elkaar controleren en klein houden voor hun eigen gewin. Een systeem dat zichzelf in stand houdt ook, zichzelf voedt. Een systeem dat als de enige waarheid voelt.’ (p. 139)

De menseneter van Tom Hofland is een absurdistisch verhaal over een medicijnenfabrikant die de hulp inschakelt van een freelancer om een volledige afdeling te verleiden tot ontslag. Kwaliteitsmanager Lute is verantwoordelijk voor deze gedwongen ontslagen, maar hij besteedt die ondankbare taak graag uit aan de mysterieuze Lombard en zijn handlanger Reiner. Langzaam wordt duidelijk dat Lombard en Reiner er nogal agressieve methoden op nahouden om de werknemers het bedrijf uit te jagen. In deze leesclub ga je met elkaar in gesprek over de satirische betekenis van *De menseneter* en discussieer je over de kritiek die Hofland met zijn roman onder woorden brengt.

Ronde 1: Quiz

Draai de 5 kaartjes met quizvragen een voor een om en noteer allemaal het antwoord op een blaadje.

Ronde 2: Vragenrondje

Wat vond je onduidelijk in *De menseneter*, wat begreep je niet zo goed? Formuleer om de beurt een vraag over de tekst en probeer samen tot een antwoord te komen.

Ronde 3: Discussievragen

De speler met de meeste goede antwoorden op de quizvragen mag als eerste een kaartje omdraaien van een van de twee stapels met discussievragen.

Ronde 4: Oordeel

Geef *De menseneter* samen een waardering uitgedrukt in sterren. Beargumenteer vervolgens jullie keuze. Wat vonden jullie goed en wat juist minder goed? Heeft de discussie jullie individuele oordeel veranderd, en zo ja, hoe? Probeer voorbeelden en argumenten te halen uit jullie reacties op de discussievragen.

Quizvraag 1

Hoe ontmoeten Lute en Reiner elkaar?

LitLab

Quizvraag 2

In welke stad wordt Mea hopeloos verliefd?

LitLab

Quizvraag 3

Tijdens Mea's ontslaggesprek trekt Essel het functioneren van haar vriendin Mea in twijfel. Met welk argument doet ze dat?

LitLab

Quizvraag 4

Tijdens welke historische gebeurtenis hebben Lombard en Reiner elkaar ontmoet?

LitLab

Quizvraag 5

Wat gebeurt er met Tomer na diens gesprek met Lombard?

LitLab

Antwoorden

1. Reiner rijdt de racefiets van Lute in de prak.
2. Edinburgh
3. Mea zou onder werktijd dutjes doen in het magazijn.
4. Tijdens een Middeleeuwse pestepidemie (van 1349).
5. Hij wordt naakt en mishandeld aangetroffen in het bos.

LitLab

Feest der herkenning? 1/8

We gebruiken de termen 'absurdisme' en 'surrealisme' voor verhalen waarin dingen gebeuren die volgens de natuurwetten of de logica van onze eigen wereld niet mogelijk zijn. Heb je wel eens eerder zo'n verhaal (een roman, een film, een serie, een kunstwerk etc.) gelezen of gezien? Beschrijf dat verhaal.

Feest der herkenning? 2/8

Welke overeenkomsten zie je tussen de absurdistische of surrealistische verhalen die zojuist besproken zijn en *De menseneter*?

Feest der herkenning? 3/8

In *De menseneter* is de grens tussen waan en werkelijkheid vaak niet helemaal duidelijk. Las jij sommige delen van het verhaal als een droom of waan, en zo ja, welke delen waren dat?

Feest der herkenning? 4/8

Mea volgt een vorm van verslavingstherapie om van haar verliefdheid af te komen. Wanneer kunnen we volgens jou spreken van een verslaving in dit geval?

Feest der herkenning? 5/8

De menseneter lijkt te verwijzen naar andere satirische en absurdistische verhalen over bureaucratie en de macht van systemen. Schrijvers als Franz Kafka (*Het proces*) en George Orwell (*1984*) staan bekend om zulke verhalen. Als jij zelf zo'n satirisch verhaal zou schrijven, waar zou dat verhaal dan over gaan?

Feest der herkenning? 6/8

Geef een voorbeeld van een systeem uit onze huidige tijd waarin deelnemers elkaar wantrouwen en 'elkaar controleren en klein houden voor hun eigen gewin'. Wat heb je geleerd over dat systeem tijdens het lezen van *De menseneter*?

Feest der herkenning? 7/8

Lombard en Reiner benadrukken steeds dat Lute in zijn werk 'de persoonlijke' wereld moet scheiden van de 'zakelijke wereld'. Wat vind jij van die uitspraak? In hoeverre is het mogelijk om die twee werelden te scheiden volgens jou?

Feest der herkenning? 8/8

Essel wordt heel snel ingelijfd in het gewelddadige systeem van Lombard en Reiner. De roman lijkt daarmee te suggereren dat mensen in staat zijn tot immoreel gedrag om hun eigen hachje te redden. Wat vind jij van die kijk op de mens? Ken je voorbeelden die het tegendeel bewijzen?

Feest der
herkenning? 3/8

Feest der
herkenning? 2/8

Feest der
herkenning? 1/8

Feest der
herkenning? 6/8

Feest der
herkenning? 5/8

Feest der
herkenning? 4/8

Feest der
herkenning? 8/8

Feest der
herkenning? 7/8

Stof tot nadenken? 1/8

De menseneter vertelt een verhaal dat op sommige punten misschien moeilijk te begrijpen is. Wat gebeurt er volgens jullie precies op het moment dat Lombard en Reiner aan het werk gaan in het bedrijf van Lute? Probeer met elkaar tot een beschrijving van het verhaal in grote lijnen te komen.

Stof tot nadenken? 2/8

In het eerste en laatste hoofdstuk wordt verwezen naar een scène in een restaurant in Italië waar Lombard een afspraak heeft met Pascal Bonare. Wat gebeurt er precies in deze scène volgens jou?

Stof tot nadenken? 3/8

We kunnen *De menseneter* lezen als een satirisch verhaal. Wat is het 'object' van de satire in dit verhaal? Met andere woorden: welke kenmerken van onze eigen werkelijkheid worden belachelijk gemaakt via de omweg van de fictieve werkelijkheid in *De menseneter*?

Stof tot nadenken? 4/8

Leg in je eigen woorden uit hoe *De menseneter* met dit verhaal het 'object' van de satire bekritiseert. Ben jij het met deze kritiek eens, waarom wel of niet?

Stof tot nadenken? 5/8

Het verhaal speelt zich af in het moderne kantoorpand van Aletta midden in de bossen op de Veluwe. Ogenschijnlijk zijn die twee ruimtes (kantoor en bos) heel verschillend. Toch krijgt het kantoor ook kenmerken van het bos nadat Lombard en Reiner bij Aletta aan de slag gaan. Leg dat uit.

Stof tot nadenken? 6/8

Regelmatig ziet Lute vanuit zijn raam de wilde zwijnen door het bos lopen. Zulke terugkerende elementen in een verhaal noemen we motieven. Waarom komen die zwijntjes zo vaak terug, denk je? Wat is de betekenis van dit motief?

Stof tot nadenken? 7/8

Het citaat uit de inleiding lijkt van toepassing op verschillende systemen in dit verhaal: het systeem waarin grote bedrijven verantwoordelijkheid afschuiven op externe consultants, of het systeem van het kapitalisme, waardoor mensen worden ontslagen voor een hogere winst. Welk systeem staat volgens jou centraal in *De menseneter*? Leg je antwoord uit.

Stof tot nadenken? 8/8

In het verhaal komt antisemitisme (jodenhaat) een aantal keer aan bod. In de geschiedenis is de Holocaust vaak verklaard vanuit het idee dat de daders zich amper kunnen onttrekken aan de macht van een totalitair systeem als het Nazisme. Geldt die verklaring ook voor Lute, volgens jou? Is hij in staat om zich te verzetten, of is hij slechts een schakeltje in een grotere machine?

Stof tot
nadenken? 3/8

Stof tot
nadenken? 2/8

Stof tot
nadenken? 1/8

Stof tot
nadenken? 6/8

Stof tot
nadenken? 5/8

Stof tot
nadenken? 4/8

Stof tot
nadenken? 8/8

Stof tot
nadenken? 7/8